[కథ]

అశ్వమేధం

శ్రీ సూరి

వసంతంలో పెద్దలూ పిల్లలూ ఆడుకునే తీర్పు చెప్పమనటంలోకూడా కొంత కథ లేకపోలేదు.

అసలు ఇప్పుడు ఈతగాడాలు పడుతున్న చలమయ్య-బసవయ్యలకు సుగ్రాలు కొనటానికి కారకుడు ఆతడు. పాపయ్య ఎవరికయినా ఏదో వ్యామోహం కల్పించి, వాళ్లు ఆ వ్యామోహంలోపడి తెల్లబ్బవుతూంటే ఆనందించే బాపను ఈచలమయ్య, బసవయ్యలకు వచ్చిన తగాదాకూడా సుగ్రాల్ని గురించి. మొదట్లో పాపయ్య సరదాగా కొన్నాడు ఓస్వారీసుగ్రాన్ని. అది స్వారికి అంతగా పనికిరాకపోయేసరికి దానికి ఆటనేర్పించి ఆటసుగ్రాన్నిగా తిరుగుచేశాడు. పెళ్లిళ్లలో బోగంతటలతోపాటు సుగ్రాలఆటను కూడా పెళ్లిగా ఫ్యాషన్ చేయించాడు. అది ఫ్యాషన్ అయేసరికి-అతడికి సుగ్రానికి చాలా దూరప్రపంచం నుంచికూడా ఆహ్వానాలు వచ్చేవి. ఆ ఆహ్వానాలు అతడికి ఆర్థికంగా లాభించాయి. అది చూచి కన్నుకుట్టి పాపయ్యలోపల పోటీకోసం, చలమయ్య బసవయ్యలు భాగస్వాములై పస్నెండువందలకు కొనుక్కువొచ్చారు సుగ్రాన్ని. బసవయ్యకు చలమయ్య వరసకు పినతండ్రి.

చలమయ్యకు అసంతృప్తిగానే వుంది. ఆరువందలు తనభాగానికి ఖర్చుపెట్టినా సుగ్రం అతనికి తన స్వతంత్రమేమీ కాలేదని. ఆదిగాక, ప్రతిస్వల్పవిషయంలోనూ బసవయ్యతో సంప్రతించాలని. అందుకని మళ్లీ ఆరువందలుపెట్టి ఇంకో సుగ్రాన్ని కొన్నాడు. బసవయ్య పేచీపెట్టాడు. ఈ సుగ్రంలోకూడా తనకు భాగం వుందని. ఉళ్లో పెద్దలుకూడా-ఇద్దరూ భాగస్వాములే కనుక ఉంటే ఉండవచ్చునన్నారు. కాళ్ల వెంట్రుకలు చూస్తే పాపయ్య తన సుగ్రాన్ని అమ్ముకున్నాడు గుట్టుగా...

బసవయ్య ఇప్పుడు తనభాగంకింద - మొదటకొన్న పస్నెండువందలరూపాయల సుగ్రాన్నీ స్వయం చెయ్యమంటాడు. నువ్వు యిచ్చిన ఆరువందలరూపాయల భాగానికి కావలిస్తే చిన్నసుగ్రాన్ని తీసుకో...లేకపోతే-మామూలుగా పెద్దసుగ్రంలో ఇదివరకులాగానే భాగంవుంచుకో ... అదీ ఇదీ కాకపోతే నీ ఆరువందలూ ఆణాపైసలతో అసలు ఫాయిదాలు పారేస్తాను. రెండు సుగ్రాలూ నాకే వదిలెయ్యి అని న్యాయంగా చెప్పాడు చలమయ్య.

అందుకు 'సనేమిరా' అని తనపంతమే నెగ్గాలని బసవయ్య పెద్ద సుగ్రం కావాలంటాడు. పూర్లో హంగువాళ్లు కొందరు బసవయ్యకు కాస్త భరవసాయిచ్చారు-పెద్దసుగ్రం నీకే రావాల్సోయ్ అని. ఇదా ఇప్పుడు ఈ తీర్పు చెప్పడానికి భారం పాపయ్యమీద వెళాపారు.

పాపయ్య ఉభయులకూ కావలసినవాడే మరి. "కరకమంటే కప్పుకు కోపం, విసవమంటే పాముకు కోపం" అన్నట్లు-ఎవరికి అనుకూలంగా సలహాయిచ్చినా-పోనీ తీర్పు చెప్పినా కష్టమే.

పాపయ్య దీనికో యుక్తి పన్నాడు. అదృష్టాన్ని అందినాకట్టి - ధర్మంమీద భారంవేసి, వాక్యంగా మీరిద్దరూ ఈ సుగ్రాలకు పేట్లు వేసుకుని-న్యాయంగా ఎవరి కేదివస్తే దాన్ని తీసుకోండి అన్నాడు. పెద్దవుని కిరీకరాకోసం సంగమం-పరే వన్నాడు చలమయ్య.

బసవయ్యనూ త్రం - న్యాయం, ధర్మం తెలుస్తాయేమో అన్నదృష్టంలో ఆలోచిస్తాడు - తప్పనిసరిగా తలవూపించాడు. అయితే ఈతీర్పులు తీయించటం ఎవరికిచేతా అని మధనపడ్డాడు కొందరు. అందరిదృష్టీ పెద్దసుగ్రానికి ఆటనేర్పుతున్న కాసింమీదకి వెళ్లింది. అవును. కాసింకన్న అమాయకుడూ, నిజాయితీపరుడూ మరొకడు లేడు. పెద్దసుగ్రంలో భాగంలాగానే బసవయ్యకు కాసింలోకూడా సమభాగం వుంది. ముందుగానే కాసిని దగ్గరకు పిలిచి-వాడికి లంచం మిచ్చి - లాలూచీ అవుదామని చూశాడు. 'కాసీ' రూపాయలకోసం ఆశపడలా.

బసవయ్య పంచాయితీసమస్తాని ప్రతిసారీ - నాలుగుపదులు లంచంపెట్టి - చివరిలో బరబానినిబడమాత్రం చిన్నసుగ్రుపెట్టి చేశాడు.

తీర్పు రోజు వచ్చింది. కాసిం కష్టం చూసపని. అల్లాను తలుచుకున్నాడు తీర్పు బాగుగా తీసుకున్నాడు. బసవయ్య నుండే దిశవలాగాంచి. ఆ చీటీకే వుండగ్గు. కాసిం చెయ్యి ఎడగజలాడింది. చేతిన పెద్దలంతా ధర్మదేవత ప్రత్యక్షం కాబోతున్నట్లు యెదురు చూస్తున్నారు. కాసిం చీటీ బసవయ్యకు ఇవ్వబోయినాడు. కాని బసవయ్య అతి-పెద్దమనిషి లేవబోగా, పెద్దవాడు "ఇదినీబాబుకు ఇవ్వాలి ముందు చీటీలో" అన్నాడు. బసవయ్యనుంచి తీసుకునేటానికి మెచ్చుకున్నారు కొందరు.

పస్నెండువందల రూపాయల సుగ్రం-బసవయ్యకు వచ్చింది. అప్పటి లేకపోయినా. నిజాయితీగా వున్నచలమయ్యకు కూడా ఏదో ఒకటి తీసుకుని అన్నాడు. బసవయ్య నిజంగా పంచేశాడు కొందరు. చలమయ్యకు చాలా చిన్నతనం పనిచేసింది. వ్యాపారానికి పోయి కెళ్లికి చేతులు తెచ్చుకున్నాడని కొందరు చింతించారు. కాని ఆ పబ్బతో ఆతడికి అపరిమితమయిన అభిమానం పట్టుపట్టాడు. ఏమయినా ఏదాడి నాటికి ఈచిన్నసుగ్రానికి ఆటనేర్పి - పెద్దసుగ్రంమీదకి పోటీ పడటం లక్షకుని నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని అది కాసింవల్ల కావాల్సినపని. పెద్దసుగ్రంతోపాటు కాసిం కూడా బసవయ్యకు వెంచాడు. వాణ్ణి ఎలాగయినా చీలతీయాలి. ఇదా జంగమూడ వరకున్నాడు.

చలమయ్యకూ బసవయ్యకూ కలిగిన ఈ మనస్పర్థలన్నీ ఊరు చిన్నసుగ్రంపార్టీ - పెద్దసుగ్రంపార్టీగా వెంకపార్టీలుగా తేలాయి.

కాసిం—పిబ్బుకు లాంగుడు. పైగా వాడికి యజమానివాడు విశ్వాసం అపరిమితం. మరి బసవయ్యను ఎలాగదులుతాడు? పిబ్బుకు లాంగనివాడు - ఎప్పుడూ అభిమానాని కయినా లొంగకతప్పదు సాధారణంగా. ఎలాగయినా వాడి అభిమానాని మన్నపల్పించాలని చూశారు చిన్న సుగ్రం పార్టీవాళ్లంతా...

... ...

సీవాడు బసవయ్య భార్య - సీతమ్మ - కాసింని పిలిచి సాంబారుకారం పెట్టటం చూశాడు-చిన్నపార్టీలో కొందరు. సీతమ్మ స్వభావతః కొంచెంవనువుగా మాట్లాడే మనిషి. సాంబారుకారం పెట్టకమేకాదు-పదసాలుకూడా ఆతిథ్యమన్నారు కొందరు. చేతికి అందిస్తూ చెయ్యికూడా గిల్లివుంటుందని బుద్ధిమంతులు కొంద మాహించారు.

కక్షకొద్దీ-గాలిపోసుచేసి, సీతమ్మకూ - కాసింకీ-వుందని కల్పించింది చిన్నపార్టీ. అది మెల్లిగా బసవయ్య చెవిని పోకేట్లుకూడా చేశారు.

ఎంత విశ్వాసం వుంటేమాత్రం - సంజీహం కలగకుండా వుంటాలేగాని, కలిగిం తర్వాత ఇలాంటి విషయాల్లో చూసీచూడనట్లుఎలావూరుకుంటారు ఎవరయితేమాత్రం? బసవయ్యకూడా ఈసందేహంలో- తనకు తెలియకుండానే పడ్డాడు. కాని సంపూర్ణంగా విశ్వసించనూలేకపోయాడు. అతడిమీద అయిందానికీ కాని దానికీ కారాలూ మిరియాలూ నూరటం ప్రారంభించాడు. హఠాత్తుగా బసవయ్యలో పొచ్చిన ఈమార్పుకు ఆంతర్యం ఏమిటో తెలుసుకోలేకపోయినాడు కాసిం.

బసవయ్యధాటికి తట్టుకోలేకపోయాడు. ఈనాకరీ మానేద్దామా అనీ అనుకున్నాడు. కాని మళ్లీ బాబుకూ తనకూ గడిచేదిలాగా అనీ రెంగు పెట్టుకున్నాడు. దినదినగండంగా గడిపేశాడు. ఇలా ఇప్పుడు ఈ తీర్పు చెప్పడానికి భారం పాపయ్యమీద వెళాపారు.

పాపయ్య ఉభయులకూ కావలసినవాడే మరి. "కరకమంటే కప్పుకు కోపం, విసవమంటే పాముకు కోపం" అన్నట్లు-ఎవరికి అనుకూలంగా సలహాయిచ్చినా-పోనీ తీర్పు చెప్పినా కష్టమే.

పాపయ్య దీనికో యుక్తి పన్నాడు. అదృష్టాన్ని అందినాకట్టి - ధర్మంమీద భారంవేసి, వాక్యంగా మీరిద్దరూ ఈ సుగ్రాలకు పేట్లు వేసుకుని-న్యాయంగా ఎవరికేదివస్తే దాన్ని తీసుకోండి అన్నాడు. పెద్దవుని కిరీకరాకోసం సంగమం-పరే వన్నాడు కాసింగాడ బసవయ్య.

ఇలా ఆ ఆశమాదాన్ని ధరించేశారు కాసిం. చలమయ్యదగ్గర కాసింకి పొచ్చుకున్నాడు. తాను పేరుకున్న 'ధర్మాలు' అర్థరాత్రం ఇలిచివరకు చిన్నపార్టీ అంతా చించుచేసుకున్నారు చలమయ్య ఖర్చుమీద.

చలమయ్య- పుకూయించాడు - సుగ్రానికి ఆటనేర్పించటంలో. ఆటనేర్పటప్పుడు కాసింకు - పిప్పలూ బ్యాంచూ రకరకాల ఆటలూ నేర్పిస్తున్నాడు. రోజూ కనీసం సాయంకాలం రెండుగంటలయినా సుగ్రంతో ఉత్సవమే ఊరంతా.

బసవయ్య అయినా అంతమాత్రానికి సట్టుదల వదలలేదు. బస్తీనుంచి మాంచి ఆటగాణ్ణితెప్పించాలని- పిలిపించాడు మస్తాన్ని. మస్తాను వొచ్చిన కొత్తలో వాడిదుస్తాబు సు చూ పి ... ని కొచ్చేవాళ్లు కొందరుండేవారు. సుగ్రం ఆటలో ఇట్టిపూర్వు కనిపించలేదు.

జనాన్ని యక్కువగా ఆకర్షించటానికి-సుగ్రాలకు గుర్రాలు కట్టటం చెయ్యటంకూడా అవసరమని తోచింది కాసింపార్టీలకు...ఇదంతా వాణ్ణిజ్ఞకరం చెప్పతగినదం కాదు. సుగ్రాలూ అందంగా అలంకారాలు, గుర్రాలకి గుర్రాలుకూర్చిన పట్టాలు, కిండుప్రక్కలా దంక్కీతలుప్రసిద్ధ కళ్లాలు, ఆకించేప్పుడు సిల్కుదారాలతో కేసినపగ్గాలు, పట్టాకుచ్చుల కొరడాలు—ఎన్నెన్నో పనులు చేయించారు.

చలమయ్య ఏ విధం జేసినంటే పాతిక-ముప్పైవరకసలు పెట్టి బంగారపు మిన్వ చేయించాడు సుగ్రంకెళ్లో?. బసవయ్యమాత్రం సీతమ్మదారిచ్చిన సూలంగా చేయించాడు కొందరు.

పస్నెండువందల రూపాయల సుగ్రం-బసవయ్యకు వచ్చింది. అప్పటి కేకపోయినా. నిజాయితీగా వున్నచలమయ్యకు ఏదో ఒకటి తీసుకుని అన్నాడు. బసవయ్య నిజంగా పంచేశాడు కొందరు. చలమయ్యకు చాలా చిన్నతనం పనిచేసింది. వ్యాపారానికి పోయి కెళ్లికి చేతులు తెచ్చుకున్నాడని కొందరు చింతించారు. కాని ఆ పబ్బతో ఆతడికి అపరిమితమయిన అభిమానం పట్టుపట్టాడు. ఏమయినా ఏదాడి నాటికి ఈచిన్నసుగ్రానికి ఆటనేర్పి - పెద్దసుగ్రంమీదకి పోటీ పడటం లక్షకుని నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని అది కాసింవల్ల కావాల్సినపని. పెద్దసుగ్రంతోపాటు కాసిం కూడా బసవయ్యకు వెంచాడు. వాణ్ణి ఎలాగయినా చీలతీయాలి. ఇదా జంగమూడ వరకున్నాడు.

చలమయ్యకూ బసవయ్యకూ కలిగిన ఈ మనస్పర్థలన్నీ ఊరు చిన్నసుగ్రంపార్టీ - పెద్దసుగ్రంపార్టీగా వెంకపార్టీలుగా తేలాయి.

కాసిం—పిబ్బుకు లాంగుడు. పైగా వాడికి యజమానివాడు విశ్వాసం అపరిమితం. మరి బసవయ్యను ఎలాగదులుతాడు? పిబ్బుకు లాంగనివాడు - ఎప్పుడూ అభిమానాని కయినా లొంగకతప్పదు సాధారణంగా. ఎలాగయినా వాడి అభిమానాని మన్నపల్పించాలని చూశారు చిన్న సుగ్రం పార్టీవాళ్లంతా...

... ...

సీవాడు బసవయ్య భార్య - సీతమ్మ - కాసింని పిలిచి సాంబారుకారం పెట్టటం చూశాడు-చిన్నపార్టీలో కొందరు. సీతమ్మ స్వభావతః కొంచెంవనువుగా మాట్లాడే మనిషి. సాంబారుకారం పెట్టకమేకాదు-పదసాలుకూడా ఆతిథ్యమన్నారు కొందరు. చేతికి అందిస్తూ చెయ్యికూడా గిల్లివుంటుందని బుద్ధిమంతులు కొంద మాహించారు.

కక్షకొద్దీ-గాలిపోసుచేసి, సీతమ్మకూ - కాసింకీ-వుందని కల్పించింది చిన్నపార్టీ. అది మెల్లిగా బసవయ్య చెవిని పోకేట్లుకూడా చేశారు.

ఎంత విశ్వాసం వుంటేమాత్రం - సంజీహం కలగకుండా వుంటాలేగాని, కలిగిం తర్వాత ఇలాంటి విషయాల్లో చూసీచూడనట్లుఎలావూరుకుంటారు ఎవరయితేమాత్రం? బసవయ్యకూడా ఈసందేహంలో- తనకు తెలియకుండానే పడ్డాడు. కాని సంపూర్ణంగా విశ్వసించనూలేకపోయాడు. అతడిమీద అయిందానికీ కాని దానికీ కారాలూ మిరియాలూ నూరటం ప్రారంభించాడు. హఠాత్తుగా బసవయ్యలో పొచ్చిన ఈమార్పుకు ఆంతర్యం ఏమిటో తెలుసుకోలేకపోయినాడు కాసిం.

బసవయ్యధాటికి తట్టుకోలేకపోయాడు. ఈనాకరీ మానేద్దామా అనీ అనుకున్నాడు. కాని మళ్లీ బాబుకూ తనకూ గడిచేదిలాగా అనీ రెంగు పెట్టుకున్నాడు. దినదినగండంగా గడిపేశాడు. ఇలా ఇప్పుడు ఈ తీర్పు చెప్పడానికి భారం పాపయ్యమీద వెళాపారు.

పాపయ్య ఉభయులకూ కావలసినవాడే మరి. "కరకమంటే కప్పుకు కోపం, విసవమంటే పాముకు కోపం" అన్నట్లు-ఎవరికి అనుకూలంగా సలహాయిచ్చినా-పోనీ తీర్పు చెప్పినా కష్టమే.

పాపయ్య దీనికో యుక్తి పన్నాడు. అదృష్టాన్ని అందినాకట్టి - ధర్మంమీద భారంవేసి, వాక్యంగా మీరిద్దరూ ఈ సుగ్రాలకు పేట్లు వేసుకుని-న్యాయంగా ఎవరికేదివస్తే దాన్ని తీసుకోండి అన్నాడు. పెద్దవుని కిరీకరాకోసం సంగమం-పరే వన్నాడు చలమయ్య.

బసవయ్యనూ త్రం - న్యాయం, ధర్మం తెలుస్తాయేమో అన్నదృష్టంలో ఆలోచిస్తాడు - తప్పనిసరిగా తలవూపించాడు. అయితే ఈతీర్పులు తీయించటం ఎవరికిచేతా అని మధనపడ్డారు కొందరు. అందరిదృష్టీ పెద్దసుగ్రానికి ఆటనేర్పుతున్న కాసింమీదకి వెళ్లింది. అవును. కాసింకన్న అమాయకుడూ, నిజాయితీపరుడూ మరొకడు లేడు. పెద్దసుగ్రంలో భాగంలాగానే బసవయ్యకు కాసింలోకూడా సమభాగం వుంది. ముందుగానే కాసిని దగ్గరకు పిలిచి-వాడికి లంచం మిచ్చి - లాలూచీ అవుదామని చూశాడు. 'కాసీ' రూపాయలకోసం ఆశపడలా.

బసవయ్య పంచాయితీసమస్తాని ప్రతిసారీ - నాలుగుపదులు లంచంపెట్టి - చివరిలో బరబానినిబడమాత్రం చిన్నసుగ్రుపెట్టి చేశాడు.

తీర్పు రోజు వచ్చింది. కాసిం కష్టం చూసపని. అల్లాను తలుచుకున్నాడు తీర్పు బాగుగా తీసుకున్నాడు. బసవయ్య నుండే దిశవలాగాంచి. ఆ చీటీకే వుండగ్గు. కాసిం చెయ్యి ఎడగజలాడింది. చేతిన పెద్దలంతా ధర్మదేవత ప్రత్యక్షం కాబోతున్నట్లు యెదురు చూస్తున్నారు. కాసిం చీటీ బసవయ్యకు ఇవ్వబోయినాడు. కాని బసవయ్య అతి-పెద్దమనిషి లేవబోగా, పెద్దవాడు "ఇదినీబాబుకు ఇవ్వాలి ముందు చీటీలో" అన్నాడు. బసవయ్యనుంచి తీసుకునేటానికి మెచ్చుకున్నార